

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله عليها)

شهرستان فریدن

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان

غم وشادی های باطل از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما

جناب آقای فرح بخش

استاد داور

جناب آقای محسن برقی کار

پژوهشگر

مریم شیاوسی

تیرماه ۱۳۹۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

به او که شینم وجودم را با دریای بیکران علم ودانش، پیوندی جاودانه بخشید،
به او که همواره یادبود عطر دل انگیز لطف وصفایش شیرین ترین خاطراتم خواهد بود،

پدرم!

به تندیش عشق و صبر و ایثار،

مادرم!

به معشوق زندگی ام،

همسرم!

تقدیر و تشکر

برخود لازم می دانم از تمامی کسانی که مرا در تمامی مراحل نگارش یاری نمودند تقدیر و تشکر نمایم. با تشکر از مدیریت محترم و همچنین معاونت پژوهش سرکار خانم باباجانی و نیز استاد راهنمایم جناب آقای فرح بخش و همچنین سرکار خانم افشاری مسئول کتابخانه و تقدیر از تمامی کسانی که در گردآوری این اثر صمیمانه مرا یاری نمودند. باشد که سپاسگزاری ام، قدری از زحمات خالصانه و بی دریغ شان را یادآوری کند.

چکیده

اسلام به عنوان کاملترین دین برای رسیدن انسان به کمال برنامه‌ها و راههای مختلفی دارد. یکی از این راهها شناختن فضایل و رذایل اخلاقی است که در شقاوت یا سعادت دنیوی و اخروی او نقش به سزایی دارد. شادی و غم از جمله اموری است که انسان می‌خواهد با رسیدن به آن به آرامش روح و روان و تقرب به لقای پروردگار نائل گردد، برای بدست آوردن این غم و شادی نمی‌توان به هر راهی تمسک جست زیرا نه تنها بر روح و جان آدمی آرامش نمی‌بخشد، بلکه باعث بیماری‌های روحی و جسمی او نیز می‌شود. شادی و غم از عناصر مهم حیاتی انسان می‌باشند که در تحولات و رفتار ما تأثیرات مستقیم و بسزایی دارند. انسان همواره با رسیدن به آنها حرکات و روابط اجتماعی جدیدی در خود تعریف و تبیین می‌نماید. شادی و غم‌ها در زندگی ما در جایگاه خود تعریف و شرح مهمی دارند اما مرزبندی غم‌های ناپسند و پسندیده و یا شادی‌های مذموم و غیرمذموم مشخص و معین نیست. بنابراین در یک پژوهش مدون و مستند لازم بود که این حدود معین گردد. حال در این تحقیق با توجه به مسائل مذکور غم‌های ناپسند و ویژگی‌ها و خصوصیات آنها را براساس استنادات قرآنی و روایات مورد بررسی قرار داده و مرز بین این غم‌ها یا غم‌های پسندیده توصیف شده است و همچنین شادی‌های ناپسند و فاصله بین شادی‌های صحیح نیز مشخص و معین گردیده است. آشنایی با مفهوم هر کدام از غم و شادی مذموم امری مهم است چراکه اسلام بر آن تأکید فراوانی دارد. لذا بر فرد لازم و ضروری است که با استناد به آیات و روایات نسبت به دو مقوله غم و شادی شناخت صحیحی به دست آورد و خود را متخلق به اخلاق و صفات اسلامی نماید چراکه رفتار و کردار درست، ناشی از عملکرد و اندیشه‌ی صحیح الهی خواهد بود. دو مقوله غم و شادی در زندگی انسانها جایگاه ویژه‌ای دارند اما متأسفانه عدم شناخت صحیح موجب گردیده که برخی در غم و شادی راه افراط را درپیش گرفته و به این سبب از مسأله‌ای که می‌توان در جهت رشد و کمال بهره‌گرفت، موجبات سقوط خود را فراهم می‌آورد. اگر غم و شادی را طبق دستورات خداوند در زندگی روزمره خود اجرا کنیم انسان را به حقیقت‌ها و واقعیت‌ها می‌رساند ولی در غیر این صورت انسان را به ذلت و خواری و افسردگی می‌کشاند زیرا در آیات و روایات در این زمینه سفارش‌های مکرر و مؤکدی برای انسانها ذکر شده است. که در صورت عمل به آن طبق دستورات الهی به آرامش می‌رسد. و در غیر این صورت به غفلت زدگی و انزوا و در نهایت به هلاکت نزدیک می‌گردد.

کلید واژگان: غم، شادی، ناپسند، باطل، پسندید

- ۲۱- محدثی، جواد، *اخلاق معاشرت*، چاپ بیست و نهم، قم: موسسه بوستان کتاب، مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، ۱۳۹۰.
- ۲۲- _____، *درسنامه اخلاق*، چاپ اول، قم: انتشارات بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۰.
- ۲۳- مصباح یزدی، محمدتقی، *پندهای امام صادق (ع) به ره جویان صادق*، ج ۱، چاپ اول، قم: مرکز انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۳.
- ۲۴- _____، *بهترین ها و بدترین ها از دیدگاه نهج البلاغه*، چاپ اول، قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۸.
- ۲۵- _____، *اخلاق در قرآن (مشکات)* ج ۲ و ۳، چاپ اول، قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۴.
- ۲۶- مظاهری، حسین، *اخلاق و خودسازی در مکتب قرآن و اهلیت (ع)*، چاپ هفتم، تهران: انتشارات پیام آزادی، ۱۳۸۶.
- ۲۷- _____، *اخلاق و جوان*، ج ۱، چاپ چهارم، قم: انتشارات شفق، ۱۳۸۷.
- ۲۸- مطهری، مرتضی، *مقالات فلسفی*، ج ۲، بی جا، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۶۹.
- ۲۹- مکارم شیرازی و همکاران، ناصر، *تفسیر نمونه*، ج ۳، ۲۰، ۹، ۱۶، چاپ یازدهم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۳.
- ۳۰- _____، *اخلاق در قرآن*، ج ۲، چاپ اول، قم: انتشارات مدرسه الامام علی ابن ابیطالب (ع)، ۱۳۸۷.

۳۱- ملکوتی فر، ولی الله، *آیین دینداری*، چاپ اول، سبزوار: ناشر امیدمهر، ۱۳۸۸.

۳۲- معین الاسلام، مریم، طیبی، ناهید، *روان شناسی زن در نهج البلاغه*، چاپ چهارم، قم:

انتشارات بهشت بینش، ۱۳۸۳.

۳۳- معین، محمد، *فرهنگ معین*، ج ۱ و ۲، چاپ دوم، بی جا، انتشارات ثامن، ۱۳۸۴.

۳۴- نراقی، مهدی، مجتبوی، جلال الدین، *علم اخلاق اسلامی*، ج ۳، چاپ نهم، تهران:

انتشارات حکمت، ۱۳۸۹.

۳۵- نیلی پور، مهدی، *بهشت عقاید*، چاپ دوم، اصفهان: نشر مرغ سلیمان، ۱۳۹۲.

۳۶- هاشمی، حسین، *اخلاق در نهج البلاغه*، چاپ چهارم، قم: موسسه بوستان کتاب (مرکز

چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۹.

ب) کتب عربی

۳۷- آشتیانی، شاگردان، میرزا احمد، *طرائف الحکم یا اندرزهای ممتاز*، ج ۲، تهران: ناشر کتابخانه

صدوق، ۱۳۶۲ ش.

۳۸- ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، *تحف العقول عن آل الرسول (ص)*، ج ۱، چاپ دوم،

قم: نشر جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ق.

۳۹- _____، *تحف العقول*، مترجم: بهراد جعفری، چاپ اول، تهران، نر

اسلامیه، ۱۳۸۰ ش.

۴۰- ابن ابی فراس، *ورام، مجموعه ورام (تنبيه الخواطر)* ج ۱، چاپ اول، قم: نشر مکتبه فقیه، بی تا.

۴۱- استادولی، حسین، *امالی شیخ مفید*، ترجمه: استاد ولی، چاپ اول، مشهد: نشر آستان قدس، ۱۳۶۴ش.

۴۲- پاینده، ابوالقاسم، *نهج الفصاحه مجموعه کلمات قصار حضرت رسول (ص)*، چاپ چهارم، تهران: نشر دنیای دانش، ۱۳۸۲ش.

۴۳- تمیمی آمدی، عبدالواحد، *تصنیف غررالحکم ودرر الکلم*، چاپ اول، قم: نشر دفتر تبلیغات، ۱۳۶۶ش.

۴۴- حرعاملی، محمد بن حسن، *تفصیل وسایل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه*، ج ۱۲، چاپ اول، قم: ناشر آل البیت، ۱۴۰۹ق.

۴۵- خراسانی، علم الهدی، *نهج الخطابه، سخنان پیامبر (ص) و امیرالمؤمنین (ع)*، ج ۱، چاپ دوم، تهران: ناشر کتابخانه صدر، ۱۳۷۴ش.

۴۶- خوانساری، جمال الدین، *شرح آقا جمال الدین خوانساری بر غررالحکم*، ج ۷ و ۸، چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۶ش.

۴۷- دیلمی، حسن، *ارشاد القلوب الی الصواب*، ج ۱، چاپ اول، قم: ناشر شریف رضی، ۱۴۱۲ق.

۴۸- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، *مفردات*، مترجم: حسین خداپرست، چاپ پنجم، قم: نشر نوید اسلام، ۱۳۹۲.

۴۹- شعیری، تاج الدین، *جامع الاخبار*، چاپ اول، قم: انتشارات رضی، ۱۴۰۵ق.

۵۰- صدق، محمد بن علی بن بابویه قمی، *علل الشرائع*، ج ۱، چاپ اول، قم: ناشر داوری، بی

تا.

۵۱- _____، *من لا یحضره الفقیه*، ج ۴، چاپ دوم، قم: ناشر جامعه مدرسین،

۱۴۰۴ق.

۵۲- _____، *ثواب الاعمال وعقاب الاعمال*، مترجم: محمدرضا انصاری

محلّاتی، چاپ اول، قم: ناشر اندیشه هادی، ۱۳۸۶.

۵۳- طبرسی، فضل بن حسن حفید، *مشکات الانوار فی غرر الاخبار*، چاپ دوم، نجف:

نشر حیدریه، ۱۳۸۵ق.

۵۴- عطاردی، عزیزالله، *ایمان و کفر، ترجمه الایمان والكفر بحار الانوار*، ج ۲، چاپ اول، تهران:

انتشارات عطارد، ۱۳۷۸ش.

۵۵- فلسفی، محمد تقی، *الحديث-روایات تربیتی*، ج ۲، چاپ مکرر، تهران: دفتر نشر فرهنگ

اسلامی، ۱۳۶۸ش.

۵۶- قمی، عباس، *مفاتیح الجنان*، چاپ چهارم، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۸۵ش.

۵۷- قمی، محدث، *نزه النواظر فی ترجمه معدن الجواهر*، چاپ اول، تهران: ناشر اسلامی، بی

تا.

۵۸- کراجکی، ابوالفتح، *کنز الفوائد*، ج ۱، چاپ اول، قم: نشر دار الذخائر، ۱۴۱۰ق.

۵۹- کلینی، محمد بن یعقوب، *اصول کافی*، مترجم: صادق حسن زاده، ج ۴، چاپ دوم، قم:

انتشارات قائم آل محمد (ص)، ۱۳۸۵ش.

۶۰- کمره ای، محمدباقر، *آداب معاشرت*، ترجمه جلد شانزدهم بحارالانوار، ج ۱، چاپ اول، تهران: نشر اسلامی، ۱۳۶۴ ش.

۶۱- گیلانی، عبدالرزاق، *مصباح الشریعه*، مترجم: عبدالرزاق گیلانی، چاپ اول، تهران: ناشر پیام حق، ۱۳۷۷ ش.

۶۲- مشکینی، علی، *تحریر المواعظ العدیدیه*، چاپ هشتم، قم: ناشر الهادی، ۱۴۲۴ ق.

۶۳- مجلسی، محمدباقر، *بحارالانوار الجامعه لدرراخبار الائمه الاطهار*، ج ۵۴، ۷۰، ۷۴، ۷۵، ۷۶، بی جا، تهران: نشر اسلامی، بی تا.

۶۴- محمدی ری شهری، محمد، *منتخب میزان الحکمه*، ترجمه: حمیدرضا شیخی، بی جا، قم: مرکز تحقیقات دارالحديث، ۱۴۲۵ ق، ۱۳۸۷ ش.

۶۵- مفید، محمد بن محمد بن نعمان، *الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد*، ج ۱، چاپ اول، قم: ناشر کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ ق.

۶۶- ملکی تبریزی، میرزا جواد، *ترجمه کامل رساله لقاء الله*، مترجم: محمودی گلپایگانی، بی جا، قم: موسسه انتشارات لاهوت، ۱۳۸۸ ش.

ج) نرم افزار

۶۷- جامع الاحادیث